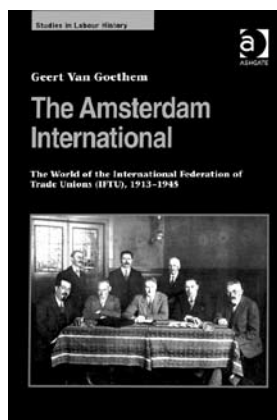

Lex Heerma van Voss,
onderzoeker IISG
Amsterdam

GEERT VAN GOETHEM

**The Amsterdam International.
The World of the International
Federation of Trade Unions (IFTU),
1913-1945**

GEERT VAN GOETHEM,
The Amsterdam International. The World of the International Federation of Trade Unions (IFTU), 1913-1945 [Studies in Labour History], Ashgate, Aldershot 2006, VIII+320 p.

Geert Van Goethem promoveerde in 2001 aan de Universiteit van Amsterdam op een institutionele studie van de International Federation of Trade Unions (IFTU) over de gehele periode van het bestaan van de organisatie, die in 1945 opgevolgd werd door de World Federation of Trade Unions (WFTU). Houtekiet en Amsab-ISG gaven daarvan in 2003 een handelseditie uit. Dit boek is de Engelse vertaling daarvan. Gezien de internationale betekenis van de IFTU is het een gelukkige gedachte om het boek een wijdere verspreiding te geven dan het Nederlandse taalgebied.

Aangezien het archief van de IFTU in WO II verdwenen is, was Van Goethem genoodzaakt zijn geschiedenis van de IFTU te componeren uit de sporen in een groot aantal andere archieven, in de eerste plaats dat van de Engelse nationale vakbondscentrale Trade Union Congress (TUC). In het eerste hoofdstuk geeft hij een algemeen overzicht van de geschiedenis van de IFTU en stipt een aantal problemen aan die de IFTU plaagden. In de volgende hoofdstukken worden de belangrijkste daarvan behandeld, in de volgorde waarin ze zich voordeden.

De IFTU kwam tot stand in een wereld die beheerst werd door internationale spanningen, zowel binnen als buiten de sfeer van de vakbeweging. De voorlopers van de IFTU waren nogal beïnvloed door de sterke Duitse vakbeweging. In WO I werkte die invloed in het geallieerde kamp tegen de IFTU, en de zetel werd bij de formele oprichting van de organisatie in 1919 in Amsterdam ondergebracht. Door de politieke opstelling van de Europese vakcentrales werd de American Federation of Labor (AFL) buiten de organisatie gemanoeuvreerd. Aangezien

de koloniale vakorganisaties nog zwak waren, werd de IFTU de facto een organisatie van Europese, aan de sociaaldemocratie gelieerde vakcentrales. In Amsterdam werd de organisatie geleid door de reformistische Jan Oudegeest en de veel radicalere Edo Fimmen. In het strijdbare klimaat van de vroege jaren 20 leverde de IFTU haar visitekaartje af met een aantal indrukwekkende internationale boycotacties, met name tegen het fascistische Horthy-regime in Hongarije. Het was een stijl van actievoeren die Fimmen zijn verdere leven zou propageren. Eind 1922 bereikte de IFTU in zekere zin al het hoogtepunt van haar krachtsontwikkeling. Na enige schermutselingen waren de Duitsers weer binnengehaald in de organisatie. Het gecombineerde ledental van de aangesloten organisaties bereikte 24 miljoen. Er was een sterk secretariaat en een indrukwekkend periodiek. Meteen daarna begon al de terugslag. In 1923 verslechterde de economie en het ledental liep terug. Fimmen raakte in conflict met de rest van de leiding over de stellingname tegenover de Ruhrbezetting. Het TUC wilde eerst de Russen binnenhalen, maar 'deradicaliseerde' na de *General Strike*, om verder op de rechterflank van de IFTU een kritisch lid te blijven. Toen de stofwolken waren gaan liggen, had de IFTU met de Brit Citrine als president een eensgezind reformistisch bestuur, was het secretariaat ingekrompen en richtte de IFTU zich op een economisch programma, waarin optreden via en in de International Labour Organization (ILO) een belangrijke rol zou spelen. Het secretariaat werd verplaatst naar Berlijn.

In 1933 kwam Hitler in Duitsland aan de macht en was de periode van internationale conventies en conferenties voorbij. De IFTU moest kiezen tussen antifascisme en pacifisme. De Duitse vakbeweging vroeg maar kreeg geen internationale hulp. In een roerende passage citeert Van Goethem Valentin Hartig van het Internationale vaksecretariaat van overheidswerknemers, die huilend moest constateren dat een Brussels congres van de eens zo machtig geachte IFTU niet verder kwam dan aan iedere afgevaardigde 10 Belgische franken te vragen ter ondersteuning van de kinderen van de vervolgte Duitse kameraden.

De reeks thema's opent met de relatie met de Sovjet-Unie. De Sovjets hadden hun eigen Internationale, die in Frankrijk, Noorwegen en Italië aanhang verwierf, maar uiteindelijk geen voet aan de grond kreeg in het achterland van de IFTU. De Russen maakten het hun westerse aanhang ook niet gemakkelijk door zich fel tegen de IFTU en haar leden te uiten. Toen hun kritiek in het kader van de Volksfrontpolitiek milder werd, hielden de Britten en de in 1937 weer aangesloten AFL een toenadering tegen.

Een alternatieve organisatie van de IFTU, gebaseerd op de Internationale Vak Secretariaten in plaats van op de nationale centrales, was denkbaar geweest. Fimmen was daarvan voorstander. In 1923 was zijn rol in de IFTU uitgespeeld, maar hij bleef voorzitter van de International Transport Workers' Federation (ITF), wat de verhoudingen er niet gemakkelijker op maakte. Onder Fimmens leiding was de ITF zowel succesvoller in het winnen van aanhang buiten West-Europa als in het organiseren van praktisch antifascistisch verzet dan de IFTU. Onder Oudegeests invloed werkte de IFTU tot 1926 nauw samen met de ILO. Daarna ging de IFTU wat meer bottom-up denken en verslaptte de nauwe band met de ILO. Een aparte Vrouweninternationale

had zich onder meer gebogen over de vraag of vrouwen speciale arbeidsbescherming moesten krijgen, of als gelijken van mannen behandeld moesten worden. Nadat de IFTU deze organisatie had overgenomen, kreeg de kwestie minder aandacht.

In 1934 traden de Verenigde Staten tot de ILO toe, en daarna sloot de AFL zich in 1937 weer bij de IFTU aan. De wens het in Europa populairder Congress of Industrial Organizations (CIO) de pas af te snijden, speelde daarbij een rol. Langs de weg AFL-IFTU begon Amerikaans geld naar Europa te vloeien om daar – ook in illegale operaties – organisaties te bestrijden die gezien werden als tegenstanders van de *American way of life*. De IFTU-bestuurders, die een broertje dood hadden aan fascisme en communisme, hadden hiertegen feitelijk geen bezwaar.

Het bestrijden van extreem rechts werd na 1933 steeds meer een prioriteit van de IFTU. Meteen na Hitlers machtsovername begon men in Duitsland een illegale organisatie op te bouwen, iets wat men in Italië afgewezen had. In 1935 was deze organisatie overigens al geheel opgerold. Na verdere tegenslagen werd gekozen voor een decentraler model van illegaal werk, waarvan de ITF vanaf het begin voorstander geweest was.

Na 1945 erfde de WFTU de meeste problemen die de IFTU geplaagd hadden. Het reformisme was ook in de nieuwe organisatie als vanzelfsprekend dominant. Het eurocentrisme werd een grotere handicap omdat Europa aan mondiaal belang inboette toen zijn kolonies onafhankelijk werden. De strijd met het communisme werd in de Koude Oorlog feller. De samenwerking met geheime diensten zou in die context alleen maar problematischer worden. De internationale vakfederaties waren nog steeds de meest logische vorm voor inhoudelijke internationale samenwerking, maar het geld en de macht zaten bij de nationale federaties, die geen internationale samenwerkingsvorm toelieten waarvan zij niet zelf de touwtjes in handen hielden. Zo waren er feitelijk geen internationale belangen van de leden te behartigen, oordeelt Van Goethem: de geschiedenis van de IFTU is er een van een grote organisatie met grote woorden, maar weinig daden.

Van Goethem lijkt de juiste historicus om die geschiedenis van de IFTU te schrijven. Niet alleen omdat zijn taaie speurzint de verspreide feiten boven water bracht, maar ook omdat hij niet bezwijkt voor de verleiding om alle keuzes van de IFTU-leiders zo volledig te begrijpen dat hij ze omarmt. Integendeel: hij neemt ze steeds ernstig de maat, en vindt ze daar vaak onder blijven.